

Koncepcia ochrany prírody a krajiny do roku 2025

Návrh 4.5.2015 so zapracovanými pripomienkami pracovnej skupiny

Úvod

Koncepcia ochrany prírody a krajiny je jedným zo základných typov dokumentácie ochrany prírody a krajiny (§ 54 ods. 2 písm. a) zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v platnom znení (ďalej len „zákon č. 543/2002 Z. z.“). Určuje najmä strategické ciele ochrany prírody a krajiny a opatrenia na ich dosiahnutie na území Slovenskej republiky (§ 54 ods. 1 ods. 3 zákona č. 543/2002 Z. z.). Dokumentácia ochrany prírody a krajiny je podkladom na vypracovanie územnoplánovacej dokumentácie, dokumentov, plánov alebo projektov (podľa § 9 ods. 1) a na činnosť a rozhodovanie orgánov ochrany prírody (§ 54 ods. 23). Koncepciu ochrany prírody a krajiny obstaráva Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky (ďalej len „MŽP SR“) a schvaľuje vláda Slovenskej republiky (§ 54 ods. 20). Vyhotovuje ju organizácia ochrany prírody, alebo odborne spôsobilá osoba (§ 55 ods. 1).

Podľa § 20 ods. 1 vyhlášky MŽP SR č. 24/2003 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon o ochrane prírody a krajiny v platnom znení (ďalej len „vyhláška č. 24/2003 Z. z.“) koncepcia ochrany prírody a krajiny hodnotí stav ochrany prírody a krajiny, určuje strategické ciele a opatrenia na ich dosiahnutie najmä v oblasti územnej a druhovej ochrany, ochrany drevín a krajiny, výchovy a vzdelávania, spolupráce so zainteresovanými aktérmi, najmä s inými orgánmi štátnej správy, so samosprávou, s mimovládnyimi organizáciami, s dotknutou verejnosťou a v oblasti medzinárodnej spolupráce s využitím inštitucionálnych, právnych a ekonomických nástrojov. Dokumentácia ochrany prírody a krajiny sa vyhotovuje spravidla na obdobie 10 rokov (§ 25 ods. 2 vyhlášky č. 24/2003 Z. z.).

Vypracovať komplexnú stratégiu chránených území v súlade s cieľom Natura 2000 so zapojením všetkých relevantných zainteresovaných subjektov, berúc do úvahy prínosy a náklady rôznych možností, bolo aj jedným z odporúčaní v hodnotiacej správe OECD o environmentálnej výkonnosti Slovenskej republiky (OECD 2011)¹, kde sa o. i. konštatovalo nedostatočné financovanie základných činností ochrany prírody, nedostatočná komunikácia s verejnosťou, vlastníckmi a užívateľmi pozemkov a s tým súvisiaci nedostatok verejnej podpory pre starostlivosť o chránené územia.

Naplnenie odporúčaní predpokladá stanovenie primárneho cieľa manažmentu chránených území (v súlade s manažmentovými kategóriami chránených území podľa kategorizácie Medzinárodnej únie pre ochranu prírody IUCN²) a uplatnenie postupu tvorby verejnej politiky s účasťou verejnosti. Iniciátorom tvorby verejnej politiky ochrany prírody a krajiny je štátny orgán – MŽP SR. Na výslednej podobe koncepcie ochrany prírody a krajiny sa musí podieľať verejnosť, vrátane zainteresovaných aktérov, ktorí sa preukázali ako relevantní v procese zabezpečovania ochrany a praktickej starostlivosti o chránené územia. Len tak je možné prekonať doterajší stav – absenciu spoločnej vízie o území, veľmi slabý a formálny proces diskusie so všetkými relevantnými subjektmi a vlastníckmi pozemkov, nízku podporu miestneho obyvateľstva pre ochranu prírody.

V súčasnosti platná koncepcia ochrany prírody a krajiny bola spracovaná na obdobie rokov 2006-2015 a schválená uznesením vlády Slovenskej republiky č. 471 dňa 24. mája 2006. Jej vyhodnotenie je v prílohe č. 1.

¹ <http://www.oecd.org/env/country-reviews/49196350.pdf>

² <http://www.sopsr.sk/dokumenty/chu.pdf>

Nová koncepcia ochrany prírody a krajiny

Aktualizovaná koncepcia ochrany prírody a krajiny do roku 2025 reaguje na vývoj od obdobia spracovania predchádzajúcej koncepcie a na niektoré výzvy, ktorými sa predchádzajúca koncepcia nezaoberala, akými je napr. klimatická zmena, hodnotenie ekosystémových služieb a platby za ekosystémové služby, cieľová kvalita krajiny, zabezpečenie konektivity krajiny a zelenej infraštruktúry, ochrana neživej prírody, starostlivosť o charakteristické črty a hodnoty krajiny, participácia zainteresovaných strán a i. Koncepcia sa zameriava na národné potreby, ale zohľadňuje aj celoeurópske priority³ a podporuje najnovšie celosvetové snahy a prístupy v oblasti ochrany prírody⁴, inovatívne postupy a možnosti financovania a prispieva tak aj k medzinárodným snahám o zlepšenie stavu prírodných oblastí a ohrozených druhov a biotopov.

Pre niektoré oblasti uvádzané v koncepcii sú už schválené resp. rozpracované osobitné programy a akčné plány, či finančné schémy, ktoré sú kompatibilné s novou koncepciou ochrany prírody a krajiny (Aktualizovaná národná stratégia ochrany biodiverzity do roku 2020 a Akčný plán pre implementáciu opatrení vyplývajúcich zo stratégie, Program starostlivosti o mokrade Slovenska na roky 2015-2021 a Akčný plán, Stratégia adaptácie Slovenskej republiky na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy, Národný program využitia potenciálu dreva Slovenskej republiky a jeho akčný plán, Prioritný akčný rámec financovania Natura 2000 v Slovenskej republike pre EÚ programové obdobie 2014-2020, Operačný program Kvalita životného prostredia na obdobie 2014-2020 a i.) a nutné je podporiť ich synergické pôsobenie a napĺňanie.

Úspech opatrení na zlepšenie ochrany prírody a krajiny však bude možný len pri dialógu všetkých rezortov a zainteresovaných skupín, vrátane obcí, samospráv a ich združení, pri dosiahnutí celospoločenskej dohody o význame a potrebe ochrany prírody a krajiny a jej presadzovania ako priority v najbližších desaťročiach, vrátane presadzovania zmeny postojov a etických princípov na všetkých úrovniach.

Preto príprave koncepcie predchádzala séria stretnutí s vybranými sektormi, štátnymi i neštátnymi subjektmi, akademickým sektorom, mimovládnyimi organizáciami. Návrh bol diskutovaný a konzultovaný na rôznych úrovniach, čo viedlo k formulovaniu téz koncepcie ochrany prírody a krajiny a vízie na ďalšie desaťročie a tieto zásady boli následne premietnuté do strategických cieľov a opatrení koncepcie, ktoré boli ďalej konzultované a diskutované v súlade s pravidlami zapájania verejnosti do tvorby verejných politík⁵.

Základným poslaním ochrany prírody a krajiny je zabezpečiť dlhodobé plnenie funkcií ekosystémov, zachovanie biodiverzity, druhov, biotopov, území s vysokou prírodnou hodnotou⁶, ako aj anorganických útvarov a javov, ekologickej stability, s ohľadom na zabezpečenie trvalo udržateľného života a kvality životného a kultúrneho prostredia obyvateľstva, pri rešpektovaní vlastníckych, hospodárskych, sociálnych a kultúrnych záujmov obyvateľov Slovenskej republiky.

Cieľom novej koncepcie ochrany prírody a krajiny je dosiahnuť, že **spoločnosť chápe, akceptuje a podporuje ochranu prírody a krajiny a podieľa sa na jej rozvoji ako prostriedku na udržanie alebo dosiahnutie dobrej kvality prírodného prostredia ako významnej súčasti životného prostredia, ktorá je základom pre zabezpečenie trvalo udržateľnej existencie spoločnosti, pri rešpektovaní hospodárskych,**

³ Naše životné poistenie, náš prírodný kapitál: stratégia EÚ v oblasti biodiverzity do roku 2020

⁴ Napr. Strategický plán ochrany biodiverzity 2011-2020 (CBD); The Promise of Sydney: Innovative approaches for change (IUCN World Parks Congress, Sydney 2014, www.worldparkscongress.org/)

⁵ <http://www.rokovania.sk/Rokovanie.aspx/BodRokovaniaDetail?idMaterial=24127>

⁶ Napr. High Nature Value Farmland in Europe, http://agrienv.jrc.ec.europa.eu/publications/pdfs/HNV_Final_Report.pdf

sociálnych a kultúrnych záujmov obyvateľov Slovenskej republiky. Ochranu podmienok a foriem života akceptuje ako svoj morálny a etický záväzok.

Na Slovensku dosiaľ nie je stanovená dlhodobá ani strednodobá vízia ochrany prírody a krajiny, ktorá by smerovala vývoj v tejto a súvisiacich oblastiach, preto aj táto nová koncepcia ochrany prírody a krajiny má podnietiť dialóg a spoločenskú zhodu alebo akceptáciu na cieľoch a výsledkoch snáh a činností zahrnutých v pojmoch „ochrana prírody a krajiny“ a „cieľová kvalita krajiny“.

Strednodobá vízia v oblasti ochrany prírody a krajiny pre orgány verejnej správy na nadchádzajúcich 10 rokov

Do roku 2025 Slovenská republika cez svoje štátne orgány a odborné organizácie a v úzkej spolupráci s orgánmi verejnej samosprávy zefektívni činnosť pre zachovanie alebo obnovu životaschopných populácií organizmov a ich spoločenstiev, trvalo udržateľné využívanie krajiny a elimináciu činností a politík, ktoré vedú k degradácii, ohrozeniu alebo k vymiznutiu či úbytku ekosystémov a ich biodiverzity, vrátane nelegálneho obchodu s druhmi a vplyvu invázných nepôvodných druhov, pri zmenenom prístupe a rešpektovaní ochrany prírody ako prostriedku pre podporu zdravia, rozvoja a prosperity spoločnosti v partnerstve a spoločnom úsilí všetkých sektorov a obyvateľov Slovenska.

Priority ochrany prírody a krajiny na nadchádzajúcich 10 rokov

Priority pre činnosť vlády, orgánov a organizácií ochrany prírody a krajiny boli diskutované na workshopoch ku koncepcii a následných konzultáciách. V najbližších 10 rokoch sa má úsilie zameriavať na nasledovné:

1. Ochrana prírody a krajiny vytvára podmienky pre zabezpečenie priaznivého stavu druhov, biotopov, fungovanie prírodných procesov, zachovanie javov a prvkov neživej prírody a charakteristických črt krajiny, ktoré vznikli súčinnosťou človeka a prírody.
2. Ochrana prírody na Slovensku je súčasťou celoeurópskych a celosvetových snáh na ochranu a trvalo udržateľné využívanie biodiverzity a krajiny a na plnenie medzinárodných záväzkov a národných záujmov pre zachovanie biodiverzity a revitalizáciu krajiny.
3. Ochrana prírody a krajiny podporuje starostlivosť o krajinu a ochranu kultúrneho dedičstva.
4. Ochrana prírody a krajiny prispieva k udržaniu kvality krajiny vyplývajúcej z jej historického dedičstva, prírodného usporiadania a z ľudskej aktivity, k dosiahnutiu cieľovej kvality krajiny, k zlepšeniu kvality života obyvateľov, k podpore trvalo udržateľných foriem regionálneho rozvoja a teda je dôležitým faktorom ovplyvňujúcim ochranu, podporu a rozvoj zdravia.
5. Ochrana prírody a krajiny je súčasťou synergicky pôsobiacich stratégií na ochranu zložiek životného prostredia, trvalo udržateľný život a zmiernenie prírodných rizík, globálnej klimatickej zmeny a adaptáciu na klimatickú zmenu.

Ochrana prírody tvorí významnú súčasť verejných politík a musí byť integrovaná do sektorových politík. Potrebné je zosúladiť stratégie, koncepcie, plány a projekty štátnych inštitúcií so štátnou environmentálnou politikou a presadzovať plné rešpektovanie záujmov ochrany prírody a krajiny všetkými subjektmi

pôsobiacimi na území Slovenskej republiky. Ochrana prírody a krajiny podporuje vytvorenie objektivizovanej, reprezentatívnej, proporčne vyváženej, efektívnej a dlhodobo udržateľnej prepojenej siete chránených území s režimom ochrany zodpovedajúcim kvalite, vzácnosti a stavu predmetu ochrany v súlade s kritériami trvalej udržateľnosti a medzinárodnými štandardmi v úzkej spolupráci s vlastníkami a užívateľmi pozemkov, vedeckou obcou a odbornou verejnosťou. Orgány ochrany prírody a krajiny v súčinnosti s ostatnými orgánmi štátnej správy zabezpečia, aby sa distribúcia ekosystémových služieb verejnosti realizovala v súlade s právami a oprávnenými požiadavkami vlastníkov pozemkov a pre tento účel zabezpečí spravodlivý podporný a kompenzačný mechanizmus. Uplatňovanie verejného záujmu ochrany prírody a krajiny musí v maximálnej miere rešpektovať princípy participácie, subsidiarity, transparentnosti, zrozumiteľného informovania a vopred známych pravidiel riešenia konfliktu záujmov. Pretože vlastníctvo pozemkov so záujmami ochrany prírody spravidla pozostáva z mozaiky verejného a súkromného vlastníctva vo forme výlučného alebo podielového vlastníctva, samotný manažment území musí podliehať spoločnému plánovaniu alebo iným kontrolným mechanizmom.

Verejný záujem sa uplatňuje na základe dohody s ich vlastníkami, alebo na základe dobrovoľných dohôd a v súčinnosti so záujmami dotknutých obcí. Pre zabezpečenie súhlasu vlastníkov súkromných pozemkov a primerané zohľadnenie záujmov dotknutých subjektov sa využívajú pravidlá pre účasť dotknutej verejnosti na tvorbe verejných politík.

Na uspokojenie potrieb a nárokov je potrebné zabezpečovať finančnú podporu z verejných prostriedkov (zdroje štátnej správy, regionálnych a miestnych samospráv), z Európskych štrukturálnych investičných fondov (ďalej len „EŠIF“), od klientov ekosystémových služieb, zo súkromných zdrojov (zdroje podnikateľských subjektov, fyzických a právnických osôb, neziskového sektora) a z iných zdrojov financovania (Finančný mechanizmus EHP – Nórsky finančný mechanizmus, Švajčiarsky finančný mechanizmus, úverové zdroje Európskej investičnej banky, Environmentálny fond, LIFE+ a iné) s cieľom motivovania vlastníkov a užívateľov pozemkov pre činnosti spojené so zlepšením prírodného prostredia a k manažmentu krajiny realizovanému environmentálne prijateľným spôsobom so zameraním na poskytovanie čo najširšej škály ekosystémových služieb v prospech verejného záujmu.

Koncepcia ochrany prírody a krajiny do roku 2025

Strategické ciele a opatrenia na ich dosiahnutie do roku 2025

Pri tvorbe novej koncepcie ochrany prírody a krajiny sa vychádzalo zo základných téz dohodnutých počas diskusií a konzultácií so zainteresovanými skupinami a z dohodnutej štruktúry dokumentu, založenej na ustanoveniach zákona č. 543/2002 Z.z.

Potreby ochrany prírody a krajiny na najbližších 10 rokov boli formulované v 4 oblastiach a 18 témach, pre ktoré bolo navrhnutých 31 strategických cieľov a 196 opatrení, zhrnutých v nasledujúcej tabuľke.

Oblasť	Téma	Strategické ciele
A. Ochrana a starostlivosť o prírodu, biodiverzitu	1. Ochrana a manažment druhov	1.1 Zastavenie zhoršovania stavu ochrany druhov, u druhov európskeho a národného významu udržanie priaznivého stavu a merateľné zlepšenie ich stavu

a krajinu		1.2 Optimalizácia opatrení pre reguláciu obchodovania a manipulácie s chránenými a ohrozenými druhmi a boja s kriminalitou, zlepšovanie podmienok pre rehabilitáciu a držbu hendikepovaných živočíchov
	2. Ochrana a manažment biotopov	2.1 Zastavenie zhoršovania stavu biotopov, u biotopov európskeho a národného významu udržanie a merateľné zlepšenie ich stavu
	3. Ochrana a manažment ekosystémov	3.1 Zachovanie a trvalo udržateľný manažment kľúčových ekosystémov v krajine
	4. Ochrana zložiek neživej prírody	4.1. Zachovanie a merateľné zlepšenie stavu významných útvarov a javov neživej prírody
	5. Chránené územia / územná ochrana	5.1. Zlepšenie stavu chránených území a starostlivosti o chránené územia medzinárodných sietí a národnej siete
	6. Ochrana krajiny s vysokou prírodnou hodnotou	6.1 Identifikovanie charakteristického vzhľadu krajiny, určenie hybných síl a tlakov, ktoré vyvolávajú zmeny v krajine
6.2. Zachovanie integrity procesov utvárajúcich a udržiavajúcich biodiverzitu a funkciu ekosystémov a zachovanie a obnova významných štruktúr na podporu konektivity krajiny, vytvorenie podmienok a východísk pre starostlivosť o krajinu, jej tvorbu a revitalizáciu		
6.3 Ochrana a podpora udržania krajín so špecifickým charakterom, zachovanie hodnôt krajinného rázu/charakteristických črt krajiny a minimalizácia rizík nežiaducich zmien		
B. Prierezové oblasti	7. Ochrana prírody a klimatická zmena	7.1 Presadzovanie inovatívnych prístupov pre reagovanie na klimatickú zmenu
	8. Invázne nepôvodné druhy a medzisektorové súvislosti	8.1 Zníženie vplyvu nepôvodných a invázných druhov na pôvodné druhy a biotopy na Slovensku, na poľnohospodársku a lesnú produkciu a na zdravotný stav obyvateľstva
	9. Ekonomické aspekty	9.1 Vytvorenie podmienok pre pochopenie hodnôt, významu a úžitkov, ktoré poskytujú ekosystémy a pre zohľadnenie ekosystémových služieb v ekonomických vzťahoch a na podporu ekonomických nástrojov
9.2 Identifikácia klientov ekosystémových služieb		
9.3 Optimalizácia financovania ochrany prírody a chránených území – zvýšenie, generovanie a mobilizovanie zdrojov na pokrytie nákladov na zabezpečenie ochrany prírody a krajiny		

	10. Trvalo udržateľné využívanie prírody a krajiny	10.1 Podpora ochrany prírody a tvorby krajiny ako prostriedku pre udržiavanie a zlepšovanie zdravotného stavu a blahobytu obyvateľov 10.2 Podpora životnej úrovne obyvateľov prostredníctvom ochrany prírody a krajiny a trvalo udržateľného hospodárenia pri zabezpečení relevantných príspevkov a kompenzácií
	11. Informácie a poznanie	11.1 Systematický multidisciplinárny výskum poskytujúci a doplňujúci poznatky pre potreby orgánov a organizácií ochrany prírody a implementáciu medzinárodných záväzkov 11.2 Dostatočná údajová základňa pre kvalifikované rozhodnutia orgánov a organizácií a informovanie verejnosti 11.3 Udržanie systému monitoringu druhov a biotopov európskeho významu, monitoringu inváznych nepôvodných druhov a zavedenie monitoringu chránených území
C. Komunikácia, výchova, vzdelávanie a spolupráca	12. Environmentálna výchova, vzdelávanie, participácia, osвета	12.1 Zlepšenie vzťahu verejnosti k ochrane prírody, zvýšenie povedomia a podpory pre zachovanie a ochranu prírody a krajiny, vedomostí o druhovej a ekosystémovej diverzite a o možnostiach jej zachovania a obnovy 12.2 Zlepšenie účinnosti environmentálnej výchovy a vzdelávania 12.3 Zvýšenie účinnosti pôsobenia na verejnosť prostredníctvom masmédií, rozšírenia edičnej činnosti.
	13. Program vzdelávania zamestnancov ochrany prírody, budovanie kapacít	13.1 Zlepšenie personálnych a odborných kapacít pre výkon ochrany prírody a krajiny
	14. Spolupráca a koordinácia s orgánmi ochrany prírody, stráž prírody	14.1 Skvalitnenie štátnej správy ochrany prírody 14.2 Vytvorenie fungujúcej a efektívnej stráže ochrany prírody 14.3 Skvalitnenie komunikácie a spolupráce so samosprávnymi orgánmi a verejnosťou
	15. Spolupráca s podnikateľským sektorom	15.1 Zapojenie užívateľov pozemkov, súkromného a podnikateľského sektora do aktivít a projektov ochrany prírody a krajiny
	16. Bilaterálna/cezhraničná spolupráca, medzinárodná spolupráca	16.1 Posilnenie a budovanie efektívnej cezhraničnej spolupráce
		16.2 Plnenie medzinárodných záväzkov SR
	D. Inštitucionálne zabezpečenie ochrany prírody v SR	17. Inštitucionálne kapacitné zabezpečenie, organizačná štruktúra

	18. Legislatíva, daňové opatrenia a stimuly, medzi-sektorové vzťahy	18.1 Zlepšenie legislatívnych opatrení
		18.2 Podpora riešení založených na ekosystémoch v rôznych sektoroch

Navrhované opatrenia

Oblasť A. Ochrana a starostlivosť o prírodu, biodiverzitu a krajinu

1. Ochrana a manažment druhov

Strategický cieľ 1.1 Zastavenie zhoršovania stavu ochrany druhov, u druhov európskeho a národného významu udržanie priaznivého stavu a merateľné zlepšenie ich stavu⁷

Opatrenia:

1.1.1 identifikovať najohrozenejšie druhy tvorbou a aktualizáciou červených zoznamov rastlín a živočíchov.

1.1.2 spracovať alebo aktualizovať metodiky hodnotenia stavu populácií druhov rastlín a živočíchov európskeho významu a druhov národného významu.

1.1.3 spracovávať a realizovať programy starostlivosti a programy záchrany pre národne a európsky ohrozené druhy, vrátane reštitučných opatrení a zabezpečiť adekvátnu starostlivosť o lokality a biotopy chránených druhov a ich revitalizáciu.

1.1.4 Implementovať smernicu o biotopoch, smernicu o vtákoch, rezolúcie a rozhodnutia orgánov medzinárodných dohovorov, organizácií a programov na zabezpečenie ochrany druhov a ich stanovišť, s dôrazom na sťahovavé druhy živočíchov.

1.1.5 Zabezpečiť ochranu veľkých šeliem v jadrovej časti populácie, ako aj v pohraničných oblastiach (najmä pri hraniciach s Českou republikou, Poľskom a Maďarskom) a podporovať migráciu do susedných krajín zachovaním a obnovou migračných koridorov.

1.1.6 Zaviesť monitoring vplyvu bariérových prvkov v krajine (pozemné komunikácie, elektrovodny, vodné stavby a pod.) na početnosť živočíchov ako podklad pre realizáciu technických opatrení na zníženie mortality živočíchov a zlepšenie migračnej priechodnosti na bariérových prvkoch v krajine v zmysle § 4 ods. 6 a 7 zákona o ochrane prírody a krajiny.

1.1.7 Identifikovať druhy závislé od spôsobu hospodárenia najmä na poľnohospodárskej pôde a realizovať konkrétne opatrenia s podporou na to určených mimorozpočtových zdrojov na zlepšenie stavu ich ochrany.

⁷ Prioritný akčný rámec financovania Natura 2000 v Slovenskej republike pre EÚ programové obdobie 2014-2020. Podľa formátu schváleného Európskou komisiou spracovala Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky a Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky, Bratislava, 30. január 2015.

Strategický cieľ 1.2 Optimalizácia opatrení pre reguláciu obchodovania a manipulácie s chránenými a ohrozenými druhmi a boja s kriminalitou, zlepšovanie podmienok pre rehabilitáciu a držbu hendikepovaných živočíchov

Opatrenia:

1.2.1 Zabezpečiť efektívne dodržiavanie, vykonávanie a presadzovanie nariadení EÚ v oblasti obchodu s exemplármi ohrozených druhov, zintenzívniť spoluprácu a výmenu skúseností pri potláčaní nelegálneho obchodu zvyšovaním povedomia verejnosti, prijímaním efektívnych opatrení na vynucovanie práva a podporovaním spolupráce medzi príslušnými kompetentnými orgánmi na národnej a medzinárodnej úrovni.

1.2.2 Upraviť internetový obchod v súvislosti s exemplármi, ktoré sú predmetom medzinárodného obchodu s ohrozenými druhmi voľne žijúcich živočíchov a rastlín (ďalej len „CITES“), , nakoľko táto forma obchodu dlhodobo stúpa a vyžaduje si zvýšenú pozornosť zo strany kontrolných orgánov.

1.2.3 Zabezpečiť pravidelné informovanie verejnosti o nových povinnostiach v oblasti CITES.

1.2.4 Realizovať ďalšie opatrenia vyplývajúce z Národného akčného plánu na presadzovanie uplatňovania nariadenia Rady (ES) č. 338/97 o ochrane druhov voľne žijúcich živočíchov a rastlín reguláciou obchodu s nimi (CITES) a pripraviť a realizovať akčný plán pre boj proti environmentálnej kriminalite v oblasti ochrany prírody.

1.2.5 Zabezpečiť dôslednú súčinnosť štátnych orgánov a obcí pri riešení problematiky chovu problémových druhov (často krát chránených druhov) živočíchov (napr. veľkých šeliem, plazov, hmyzu a pod.), ktoré spôsobujú pocit ohrozenia miestnych obyvateľov, alebo sú držané v neprimeraných podmienkach, spôsobujú hluk, zápach alebo iné neprijateľné prejavy, vrátane etického princípu zbytočnosti držby takýchto druhov v obecnom prírodnom alebo krajinnom prostredí.

1.2.6 Zlepšovať podmienky pre prevenciu a kontrolu pytliactva a iných nelegálnych činností a posilniť kapacity zodpovedných inštitúcií, stráží (stráž ochrany prírody, poľovnícka, rybárska stráž) a ich súčinnosť.

1.2.7 Posilniť existujúcu sieť záchranných zariadení najmä v regiónoch Bratislavského kraja a Prešovského kraja a to prostredníctvom vybudovania záchranných zariadení v týchto oblastiach a kontinuálne podporovať ich činnosť (personálne, materiálne a finančne).

2. Ochrana a manažment biotopov

Strategický cieľ 2.1 Zastavenie zhoršovania stavu biotopov, u biotopov európskeho a národného významu udržanie a- merateľné zlepšenie ich stavu⁷

Opatrenia:

2.1.1 Vypracovať červený zoznam ohrozených biotopov Slovenska podľa medzinárodných štandardov a metód.

2.1.2 Mapovať stav biotopov, vyhotoviť celoplošnú mapu biotopov Slovenska a operatívne poskytovať údaje pre potreby rozhodovania orgánov štátnej správy.

2.1.3 Realizovať opatrenia na zachovanie a zlepšovanie stavu biotopov európskeho významu najmä v územiach Natura 2000 a stavu biotopov národného významu najmä v rámci sústavy chránených území, ako aj mimo sústavy chránených území, podporovať ich revitalizáciu, v spolupráci s vlastníkmi a užívateľmi pozemkov, obcami a samosprávami.

2.1.4 Na základe skúseností členských krajín EÚ vytvoriť a legislatívne zabezpečiť nastavenie plošných limitov pre ochranu biotopov, pod ktorými nebude možné vydať súhlas na zásah do biotopu.

2.1.5 Zaviesť pravidlá, kedy pri splnení stanovených podmienok (vykonanie obranných opatrení v ochranných pásmach), kompenzačných a finančných nástrojov je možné akceptovať prírodné disturbancie vo vybraných územiach ako súčasť evolúcie prírodných biotopov s ponechaním na samovývoj.

2.1.6 Zabezpečiť plnú koordináciu s realizáciou opatrení v rámci implementácie rámcovej smernice o vode s cieľom vytvoriť podmienky pre rozvoj vodných biotopov, suchozemských biotopov závislých na telesách podzemných vôd, druhov závislých na vodách a revitalizáciu riečnych ekosystémov.

2.1.7 Zlepšiť efektívnosť komunikácie rezortov životného prostredia a pôdohospodárstva a angažovanosť v prospech dosahovania priaznivého stavu biotopov a v prospech realizácie požiadaviek Európskej komisie vo vzťahu k priaznivému stavu biotopov a druhov, ako aj v prospech trvalo udržateľného hospodárenia v lesoch, potreby dreva ako strategickej suroviny a rozvoja regiónov pri nastavovaní a využívaní podporných mechanizmov na poľnohospodárskej a lesnej pôde.

2.1.8 Integrovať opatrenia týkajúce sa biodiverzity a ochrany prírody do programov starostlivosti o les (v súvislosti s integráciou programov starostlivosti o les a programov starostlivosti o chránené územia), v rámci opatrení dosiahnuť najmä zachovanie optimálneho zastúpenia drevinového zloženia porastov, optimálnej vekovej a priestorovej štruktúry, objemu zostávajúceho mŕtveho dreva, zabezpečenie ochrany lesných biotopov a druhov, náležite upraviť Pracovné postupy hospodárskej úpravy lesov.

3. Ochrana a manažment ekosystémov

Strategický cieľ 3.1 Zachovanie a trvalo udržateľný manažment kľúčových ekosystémov v krajine

Opatrenia:

3.1.1 Zabezpečiť mapovanie a ochranu biokoridorov pre šírenie organizmov v spolupráci so susednými krajinami a zlepšovať ekologickú konektivitu.

3.1.2 Identifikovať prírodné lesy a pralesy, zabezpečiť zachovanie ich výmery a zvyšovanie výmery plôch s potenciálom pre vývoj prírodných lesov, prehodnotiť súčasnú sieť lesných chránených území, zabrániť ďalšej fragmentácii lesov a podporiť ich regeneráciu, pritom zabezpečiť kompenzačné mechanizmy na vykrytie straty za obhospodarovanie a preferovať alternatívne spôsoby využívania lesov s vysokou prírodnou hodnotou (rekreačné, turistické, poznávacie, ochrana poľovnej zveri a pod.).

2.1.3 Zabezpečiť implementáciu medzinárodných protokolov, dohôd a noriem o trvalo udržateľnom lesnom hospodárstve do praktického uplatňovania pri hospodárení v lesoch a na poľnohospodárskej pôde.

2.1.4 Harmonizovať, koordinovať a integrovať plány a činnosti v záujme dosiahnutia zhody pri implementácii európskych smerníc a stratégií – najmä rámcovej smernice o vode, smernice o hodnotení

a manažmente povodňových rizík, stratégie lesného hospodárstva, agro-environmentálnych schém a smerníc o biotopoch a o vtákoch.

4. Ochrana zložiek neživej prírody

Strategický cieľ 4.1. Zachovanie a merateľné zlepšenie stavu významných útvarov a javov neživej prírody

Opatrenia:

4.1.1 Územnou ochranou zabezpečiť zachovanie významných zložiek neživej prírody (najmä škrapových polí a travertínových kôp), ktoré neležia v chránených územiach.

4.1.2 V spolupráci so Štátnym geologickým ústavom Dionýza Štúra spracovať zoznam významnejších stratotypových lokalít Slovenska a podľa priority ich ohrozenia a významu navrhnúť ich na vyhlásenie za prírodné pamiatky.

4.1.3 Vytvoriť finančné a organizačné podmienky na udržiavanie a sprístupnenie najvýznamnejších geologických profilov Slovenska, aby v plnej miere plnili svoju environmentálno-výchovnú a vedecko-výskumnú funkciu.

4.1.4 Zabezpečiť koordináciu aktivít inštitúcií ochrany prírody a krajiny a rezortov v nadväznosti na aktualizovanú Koncepciu geoparkov SR a podporovať systematickú dotáciu geoparkov Slovenska vzhľadom na ich prínos v ochrane významných geologických a geomorfologických hodnôt a v environmentálnej výchove, ako aj v cestovnom ruchu, podporovať budovanie geoparkov aj na lokálnej úrovni.

4.1.5 Pokračovať v dokumentácii a hodnotení geologických a geomorfologických javov a cenných hydrologických útvarov z hľadiska ochrany prírody, aktualizovať údaje a na ich základe zabezpečiť adekvátnu ochranu a starostlivosť o vybrané geologické a geomorfologické javy použitím legislatívnych nástrojov a nástrojov územného plánovania.

Jaskyne

4.1.6 Realizovať opatrenia na elimináciu rastu nežiaducej vegetácie pri osvetľovacích telesách v sprístupnených jaskyniach, pokračovať v inovácii technickej infraštruktúry sprístupnených jaskýň a čistení jaskýň (v odstránení odpadkov), uprednostniť pritom odstránenie toxických látok.

4.1.7 Uzatvárať vchody najvýznamnejších a ohrozených jaskýň, staré nefunkčné uzávery postupne vymieňať za kvalitné, vykonávať údržbu existujúcich uzáverov jaskýň (zo súčasných 3,8 % uzatvorených jaskýň dosiahnuť uzatvorenie minimálne 5 % všetkých jaskýň).

4.1.8 Pokračovať v spracovaní ochranných pásiem ďalších ohrozených jaskýň, dosiahnuť optimálny stav cca 30 jaskýň s vyhlásenými ochrannými pásmami.

4.1.9 Vypracovať a realizovať programy záchrany a programy starostlivosti o vybrané jaskyne, pre zabezpečenie starostlivosti o jaskyne a kras na Slovensku vypracovať / aktualizovať samostatnú stratégiu.

Nerasty a skameneliny

4.1.11 Aktualizovať analýzu potreby ochrany nerastov a skamenelín s praxou a následne novelizovať príslušné právne predpisy.

4.1.12 Zabezpečiť územnú ochranu najvýznamnejších nálezísk minerálov a skamenelín.

5. Chránené územia / územná ochrana

Strategický cieľ 5.1. Zlepšenie stavu chránených území a starostlivosti o chránené územia medzinárodných sietí a národnej siete

Opatrenia:

5.1.1 Vyhlásiť územia európskeho významu (ďalej len „ÚEV“) zaradené v národnom zozname ÚEV za chránené územia v národných kategóriách chránených území podľa § 50 zákona č. 543/2002 Z. z.

5.1.2 Doplniť národný zoznam ÚEV podľa požiadaviek Európskej komisie so zapojením vlastníkov pozemkov do prípravy a realizácie opatrení ochrany prírody krajiny.

5.1.3 Aktualizovať vyhlášky o chránených vtáčích územiach (ďalej len „CHVÚ“) - identifikovať chyby a nedostatky v platných vyhláškach CHVÚ a novelizovať vyhlasovacie predpisy.

5.1.4 Zabezpečiť zápis všetkých chránených území do Katastra nehnuteľností Slovenskej republiky.

5.1.5 Medzi územia medzinárodného významu zaradiť ďalšie najvýznamnejšie a reprezentatívne typy mokradí (podľa kritérií a smerníc Dohovoru o mokradiach (Ramsar, Irán, 1971)) a prírodného dedičstva (podľa kritérií Dohovoru o svetovom dedičstve) a zabezpečiť im náležitú starostlivosť.

5.1.6 Podrobnejšie definovať, prípadne revidovať ciele ochrany (priaznivého stavu ochrany, predmet ochrany) jednotlivých území Natura 2000 a ostatných chránených území a cieľový stav v nich, v súčinnosti s obcami a vlastníkami pozemkov v nich, ako aj vzhľadom na verejný záujem; chránené územia národnej siete priblížiť medzinárodným štandardom podľa metodiky IUCN a podstatne zlepšiť prístupy k dosiahnutiu cieľov jednotlivých kategórií chránených území.

5.1.7 Prehodnotiť ochranársku (ekozozologickú) účinnosť, efektívnosť a opodstatnenie jestvujúcej národnej sústavy chránených území na princípe vedeckého, expertného, objektívneho a manažérskeho zhodnotenia ich prírodo-ochrannej hodnoty a doriešiť strety záujmov s obcami a súkromnými vlastníkami pozemkov v chránených územiach.

5.1.8 Pri prehodnocovaní národnej sústavy chránených území zabezpečiť doplnenie medzier pri poskytnutí dostatočnej ochrany druhom a biotopom národného významu a reprezentatívnym typom krajiny (na základe inventarizácie) a vytvoriť reprezentatívnu, proporčne vyváženú, efektívnu a dlhodobu udržateľnú prepojenú sieť chránených území, s režimom ochrany zodpovedajúcim kvalite, vzácnosti a stavu predmetu ochrany v súlade s kritériami trvalej udržateľnosti a v úzkej spolupráci s vlastníkami a užívateľmi pozemkov, vedeckou obcou a odbornou verejnosťou.

5.1.9 Stanoviť jasné limity a neprípustné aktivity a spôsoby a rozsah využívania v jednotlivých kategóriách chránených území.

5.1.10 Ďalšiu starostlivosť o už vyhlásené chránené územia zabezpečovať na princípoch participatívneho manažmentu⁸ - spracovávať a realizovať programy starostlivosti o územia národnej sústavy chránených území, do prípravy a realizácie programov starostlivosti priamo zainteresovať vlastníkov a užívateľov pozemkov, obce a samosprávy a ďalšie zainteresované skupiny vytvoriť pre to primerané prostredie.

5.1.11 Dosiahnuť efektívnejšie uplatňovanie starostlivosti o chránené územia realizáciou zonácie chránených území, na medzirezortnej úrovni dohodnúť rámcové zásady realizácie zonácie, spracovať a schváliť zonáciu všetkých národných parkov a ostatných chránených území, najmä území medzinárodného významu.

5.1.12 Podporovať zriaďovanie neštátnych chránených území a diverzifikáciu starostlivosti a spravovania chránených území (súkromné chránené, obecné chránené územia) najmä vytvorením dostatočných finančných prostriedkov a inštitucionálnych a metodických kapacít pre obce a samosprávy.

5.1.13 Podporiť vytvorenie optimálneho systému správy chránených území a správy štátneho majetku s maximálnym využitím pozitívnych skúseností z minulosti, pri eliminovaní prípadných negatívnych efektov a doplnení nových požiadaviek vyplývajúcich zo záväzkov SR voči EÚ, medzinárodným dohovorom, požiadaviek vlastníkov pozemkov a ďalších záujmových skupín, kde správa území bude vytvárať efektívny a ekonomicky únosný rámec dlhodobej udržateľnosti.

5.1.14 Zabezpečiť monitorovanie efektívnosti manažmentu chránených území s využitím existujúcich nástrojov⁹.

5.1.15 Zabezpečiť pravidelné reportovanie o sústave Natura 2000 a chránených územiach (s revidovaným zaradením do medzinárodných manažmentových kategórií) na Slovensku Európskej komisii a UNEP Svetovému monitorovaciemu centru.

6. Ochrana krajiny a ochrana drevín rastúcich mimo lesa

Strategický cieľ 6.1. Identifikovanie charakteristického vzhľadu krajiny a určenie hybných síl a tlakov, ktoré vyvolávajú zmeny v krajine

Opatrenia:

6.1.1 Zabezpečiť identifikáciu a hodnotenie najhodnotnejších častí krajiny SR z hľadiska charakteristického vzhľadu krajiny, analyzovať ich charakteristiky, ako aj hybné sily a tlaky, ktoré ich formujú, zaznamenávať ich zmeny a navrhnúť manažment na zachovanie ich charakteru, do tohto procesu zapojiť obce a verejnú samosprávu, na celoslovenskej úrovni ZMOS, spracovať a rozoslať dotazníkovou alebo inak odborne akceptovateľnou formou informáciu so spätnou väzbou o prehľade významných krajinných prvkov a vnímaní charakteristického vzhľadu krajiny z hľadiska obcí a verejnosti.

⁸ Participatívny manažment chránených území v karpatskom regióne. Usmernenie pre zapojenie zainteresovaných subjektov do manažmentu chránených území (<http://www.sopsr.sk/dokumenty/met-par.pdf>).

⁹ Monitorovací nástroj na sledovanie efektívnosti manažmentu chránených území CPAMETT (<http://www.sopsr.sk/dokumenty/met-sle.pdf>)

Strategický cieľ 6.2. Zachovanie integrity procesov utvárajúcich a udržiavajúcich biodiverzitu a funkciu ekosystémov ochranou a obnovou významných štruktúr na podporu konektivity krajiny a vytváraním podmienok a východísk pre starostlivosť o krajinu, jej tvorbu a revitalizáciu

Opatrenia:

6.2.1 Vypracovať program starostlivosti o krajinu, ochranu významných krajinných prvkov a integrované systémy ochrany s návrhom vhodného legislatívneho zabezpečenia, zabezpečiť zahrnutie problematiky starostlivosti o krajinu, ochranu významných krajinných prvkov a integrované systémy ochrany do aktualizácií národných stratégií a do nových pripravovaných stratégií.

6.2.2 Zabezpečiť podporné mechanizmy a stimuly pre zabránenie fragmentácie krajiny, pre ochranu a obnovu významných krajinných prvkov a charakteristických črt pre zachovanie, budovanie a obnovu ekologickej konektivity, odstraňovanie migračných bariér a realizáciu územného systému ekologickej stability a zelenej infraštruktúry v krajine, vrátane prihraničných území koordinovane so susednými štátmi; dopracovať metodické postupy v SR na podporu zelenej infraštruktúry podľa stratégie EÚ „Zelená infraštruktúra – Zveľaďovanie prírodného kapitálu Európy“ (2013).

6.2.3 Vypracovať a schváliť celoslovenský program revitalizácie ekosystémov a ich funkcií a revitalizácie krajiny vzhľadom na ekologickú stabilitu, na zoslabovanie a stratu základných a podstatných funkcií krajiny vo vzťahu k aktuálnym a vážnym environmentálnym výzvam, problémom a rizikám (ako je najmä adaptácia krajiny na nepriaznivé dopady zmeny klímy, zmiernenie rizík prívalových povodní z poškodených častí krajiny, zabránenie vzniku zosuvov, degradácie a erózie pôdy) a vzhľadom na potrebu obnovy vybraných ekosystémov (ako sú mokrade alebo trvalé trávne porasty) za účelom synergie ich ekosystémového efektu (ekosystémový prístup; vypracovať rámec pre prioritné revitalizácie (Restoration Prioritisation Framework)¹⁰, v úzkej súčinnosti s obcami, vlastníkmi a užívateľmi pozemkov.

6.2.4 Podporovať vlastníkov a správcov pozemkov (v intenzívne a extenzívne využívanej krajine) pri starostlivosti o krajinu a biodiverzitu, využívaní a obnove tradičných foriem hospodárenia v krajine (najmä v územiach s vysokou krajinnou diverzitou a mozaikovitým usporiadaním štruktúr - rozptýlené osídlenie) a pri zabezpečovaní ekologických sietí a ekologickej stability, využiť pritom finančné nástroje ako je Program rozvoja vidieka SR 2014-2020, Operačný program Kvalita životného prostredia 2014-2020, Program obnovy dediny, Environmentálny fond a ďalšie európske iniciatívy, ako je značka Prírodný statok (Wildlife Estate)¹¹ a pod., v spolupráci so združeniami vlastníkov neštátnych pozemkov, ďalšími zainteresovanými subjektmi a osobami.

6.2.5 Identifikovať miesta funkčných rozporov pri využití územia a hľadať možnosti využitia vlastností ekosystémov na ich zmiernenie.

6.1.6 Zosúladiť prístup ochrany prírody, ochrany pred povodňami a ochrany vôd k ochrane krajiny cez integrovaný manažment krajiny.

6.2.7 Zabezpečiť záväznosť opatrení územných systémov ekologickej stability (ďalej len „ÚSES“) ako legislatívne ustanovenej štruktúry pri ochrane krajiny a zapracovať do dokumentov ÚSES záväzné a smerné časti pre vypracovanie plánovacích a vykonávacích dokumentácií a ich premietnutie do dokumentácie

¹⁰ <http://ec.europa.eu/environment/nature/biodiversity/comm2006/pdf/2020/RPF.pdf>

¹¹ Projekt European Landowners Organisation, ktorý udeľuje značku ako prestížne označenie vlastníkov pôdy, ktorí ju spravujú v súlade s princípmi ochrany prírody a biodiverzity (<http://www.wildlife-estates.eu/>)

územného plánovania, pozemkových úprav a i., zjednotiť tvorbu dokumentácie, ktorá obsahuje návrh krajinotvorných prvkov, ako sú projekty pozemkových úprav a územné plány.

6.2.8 Dopracovať a schváliť aktualizovanú metodiku regionálnych ÚSES (RÚSES), dokončiť proces aktualizácie dokumentov RÚSES na základe aktualizovanej metodiky a realizovať aktualizáciu Generelu národného ÚSES po ukončení aktualizácie všetkých dokumentov RÚSES, vypracovať národnú ekologickú sieť a zabezpečiť jej neprerušenosť; do tohto procesu zapojiť jednotlivé obce alebo Združenie miest a obcí Slovenska ako reprezentanta obcí; sprístupniť databázu zverejniteľných údajov v rámci aktualizovaných dokumentov ÚSES.

6.2.9 Zabezpečiť primerané usporiadanie a diverzitu zložiek krajiny s primeraným podielom vegetácie, zabezpečiť elimináciu poľnohospodárskych homogénnych makroštruktúr, ktoré narušujú tak ekologickú stabilitu ako aj charakteristický vzhľad krajiny, zabezpečiť primerané zastúpenie vegetačných prvkov v krajinnej štruktúre v kontexte s konektivitou, ekologickými sieťami; podporovať zachovanie a vytváranie nových krajinotvorných prvkov cez realizačné projekty miestnych ÚSES a projekty pozemkových úprav.

6.2.10 Vykonať inventarizáciu drevín a ich spoločenstiev v krajine, zabezpečiť účinný systém ochrany drevín a formácií nelesnej drevinovej vegetácie, starostlivosti o nelesnú drevinovú vegetáciu, pritom zohľadniť, či sa jedná z hľadiska ekologického o stabilné významné prvky, alebo ide o dôsledok zanedbanej starostlivosti o nelesné pozemky.

6.2.11 Vytvoriť reprezentatívnu sústavu chránených stromov a ich skupín národného a regionálneho významu, zameranú predovšetkým na pôvodné druhy (s dôrazom na doteraz chýbajúce druhy drevín národného a regionálneho významu) a zabezpečiť praktickú starostlivosť o chránené stromy a ich skupiny s vytvorením finančných možností na realizáciu opatrení.

Strategický cieľ 6.3 Ochrana a podpora udržania krajín so špecifickým charakterom, zachovanie hodnôt krajinného rázu/charakteristických črt krajiny a minimalizácia rizík nežiaducich zmien

Opatrenia:

6.3.1 Zabezpečovať ochranu, plánovanie a manažment krajiny v zmysle Európskeho dohovoru o krajine smerujúcu k zachovaniu a udržaniu významných alebo charakteristických črt krajiny vyplývajúcich z jej historického dedičstva a prírodného usporiadania, alebo ľudskej aktivity, definovať cieľovú kvalitu krajiny na identifikované a vyhodnotené typy krajiny so zapojením verejnosti.

6.3.2 Zabezpečiť realizáciu krajinných koncepcií – zaviesť nástroje zamerané na ochranu, manažment a plánovanie cieľovej kvality krajiny uplatnením participatívneho modelu riadenia, udržiavať harmonické interakcie prírody a kultúry, eliminovať nežiaduce zmeny v charakteristickom vzhľade krajiny, zabrániť využívaniu územia a nepriaznivým aktivitám, ktoré znižujú, alebo ohrozujú hodnoty krajiny, pri umiestňovaní činností a stavieb do územia rešpektovať hodnotovo-významové vlastnosti krajiny integrujúce v sebe prírodné a kultúrne dedičstvo, zohľadňovať ich predpokladané vplyvy na charakteristický vzhľad krajiny.

6.3.3 Zabezpečiť ochranu a zachovanie špecifických prírodných a kultúrnych javov, krajinných prvkov s vysokou krajinárskou hodnotou, historických krajinných štruktúr, pri rozvoji vidieckych oblastí zohľadňovať ich špecifické prírodné a krajinné prostredie, zosúladiť záujmy ochrany významných krajinných prvkov

s ochranou historických krajinných štruktúr a pri rozvoji jednotlivých činností dbať na zamedzenie, resp. obmedzenie možných negatívnych dôsledkov.

6.3.4 Podporovať resp. obnoviť tradičné formy hospodárenia v kontexte s charakteristickými črtami krajiny, krajinným rázom a historickými krajinnými štruktúrami a podporovať životaschopnosť a rozvoj horských oblastí, sídiel a laznického osídlenia ako špecifických území v znevýhodnených oblastiach.

Oblasť B. Prierezové oblasti

7. Ochrana prírody a klimatická zmena

Strategický cieľ 7.1 Presadzovanie inovatívnych prístupov pre reagovanie na klimatickú zmenu

Opatrenia:

7.1.1 Presadzovať uznanie významu ochrany biodiverzity a úlohy prírodných ekosystémov (vrátane dobre obhospodávaných lesných porastov a osobitne chránených území) pri zmierňovaní klimatickej zmeny a adaptácii na klimatickú zmenu (koncept „chránené územia ako prírodné riešenie pre klimatickú zmenu“) v procesoch riešených v Rámcovom dohovore o klimatickej zmene a v rámci sektorových politík, stratégií a plánov.

7.1.2 Rozpracovať do realizačnej fázy opatrenia založené na ekosystémoch definované v Stratégii adaptácie SR na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy¹².

7.1.3 Podporovať a zabezpečiť vlastnosti krajiny, ktoré už od lokálnej úrovne zlepšujú mikroklimatické pomery a prispievajú k zlepšeniu širších geoklimatických pomerov - zabezpečiť zachovanie a obnovu stabilizujúcich častí krajiny, prírodných lesov (pričom obnova a zachovanie lesov sú zabezpečované príslušnými ustanoveniami zákona o lesoch), nelesnej drevinovej vegetácie, mokradí, malých vodných nádrží, prírodných tokov a ďalších častí krajiny, ktoré majú klimaticko-stabilizačný účinok.

7.1.4 Zvýšiť odolnosť krajiny na nárazové a extrémne situácie a atmosférické javy, zabezpečiť preventívne opatrenia na zabránenie škôd v krajinnom prostredí a minimalizáciu následkov ekologických pohrôm, podporiť tvorbu ekostabilizačných, protipovodňových a protieróznych opatrení a opatrení na elimináciu a sanáciu škôd spôsobených ekologickými hrozbami, hlavne erózie a zosuvov.

7.1.5 Realizovať vodozádržné opatrenia a prvky prirodzenej akumulácie vody v krajine a opatrenia na spomaľovanie odtoku z povodia, zvýšiť bilančné podiely vody v krajine a zabezpečiť opatrenia na zlepšenie distribúcie vody v krajine a vlhkostného režimu krajiny a prispieť tak ku priaznivým zmenám klimatických procesov.

8. Invázne nepôvodné druhy a medzisektorové súvislosti

Strategický cieľ 8.1 Znížiť vplyv nepôvodných a invázných druhov na pôvodné druhy a biotopy na Slovensku, na poľnohospodársku a lesnú produkciu a na zdravotný stav obyvateľstva

¹² Uznesenie vlády SR č. 148/2014

Opatrenia:

8.1.1 Implementovať nariadenie Európskeho parlamentu a Rady o prevencii a manažmente introdukcie a šírenia invázných nepôvodných druhov (ďalej len „invázne druhy“).

8.1.2 Schváliť stratégiu pre invázne druhy na Slovensku a realizovať jej opatrenia na prevenciu, kontrolu a odstraňovanie invázných druhov.

8.1.3 Prepojiť rezortné organizácie, vytvoriť medzirezortnú komisiu pre introdukované druhy a zabezpečiť jej činnosť.

8.1.4 Vytvoriť účinné nástroje pomoci užívateľom pozemkov a obciam s cieľom eliminovania nepriaznivého trendu šírenia nepôvodných, invázne sa správajúcich druhov a na obnovu nimi poškodených biotopov.

8.1.5 Zabezpečiť systém včasného varovania vrátane kontroly potenciálnych vstupov invázných druhov (najmä nových) na územie Slovenska s následnou rýchlou eradikáciou.

8.1.6 Podporiť regionálnu spoluprácu pri riešení problematiky invázných druhov, najmä v cezhraničných regiónoch.

8.1.7 Zlepšiť informovanosť verejnosti a dotknutých subjektov o problematike invázných druhov a vytvoriť systém informovanosti verejnosti napr. cez miestnu samosprávu o povinnosti odstraňovania invázných druhov zo svojich pozemkov.

8.1.8 Vypracovať zoznam akceptovaných druhov rastlín, využiteľných pre energetické porasty, aby neobsahoval taxóny ohrozujúce pôvodné druhy a biotopy.

9. Ekonomické aspekty

Strategický cieľ 9.1 Vytvorenie podmienok pre pochopenie hodnôt, významu a úžitkov, ktoré poskytujú ekosystémy a pre zohľadnenie ekosystémových služieb v ekonomických vzťahoch a na podporu ekonomických nástrojov

Opatrenia:

9.1.1 Identifikovať spoločenskú objednávku ekosystémových služieb poskytovaných prírodnými a chránenými územiami a jej finančné zabezpečenie v rozvojových plánoch a projektoch, vrátane plánov hospodárskeho a sociálneho rozvoja, územno-plánovacej dokumentácie a ekonomického účtovníctva.

9.1.2 Pripraviť a zabezpečiť schválenie právnych nástrojov na oceňovanie ekosystémových služieb.

9.1.3 Podporovať odborné vybavenie pre hodnotenie ekosystémových služieb (budovanie kapacít, poskytnutie príručiek, informácií na web stránkach) a realizovať hodnotenie stavu ekosystémov a ich funkcií na celoslovenskej úrovni, ale aj v jednotlivých a vybraných obecných katastrach a posúdiť hospodársku hodnotu týchto funkcií, túto zaradiť do potenciálu sociálneho a ekonomického rozvoja obcí a ich zoskupení.

Strategický cieľ 9.2 Identifikovanie klientov ekosystémových služieb

Opatrenia:

9.2.1 Určiť potenciálnych klientov ekosystémových služieb a zabezpečiť ich účasť na procesoch hodnotenia.

9.2.2 Zabezpečiť efektívnu komunikáciu a spoluprácu orgánov a organizácií ochrany prírody s vlastníkami pozemkov, farmármi, so samosprávami, orgánmi a organizáciami civilnej ochrany, cestovného ruchu a podnikateľskými subjektmi, vrátane vodárenských spoločností na podporu a zabezpečenie ekosystémových služieb prírodných a chránených území.

Strategický cieľ 9.3 Optimalizácia financovania ochrany prírody a chránených území – zvýšenie, generovanie a mobilizovanie zdrojov na pokrytie nákladov na zabezpečenie ochrany prírody a krajiny

Opatrenia:

9.3.1 Spracovať analýzy a návrh diverzifikácie finančných zdrojov (zo štátneho rozpočtu, od užívateľov územia a z vlastnej činnosti správy, najmä z mäkkého cestovného ruchu) a možností zníženia vlastnej finančnej náročnosti ochrany územia a zníženia strát z výnosov správcu pozemkov, vypracovať inovatívne udržateľné finančné mechanizmy na zabezpečenie dlhodobej starostlivosti o chránené územia, vrátane ich označovania a údržby infraštruktúry, zabezpečiť právne a administratívne úpravy pre samostatnú činnosť správ chránených území pri získavaní dodatočných zdrojov a väčšiu nezávislosť od centrálnych zdrojov.

9.3.2 Zabezpečiť investície do infraštruktúry a vybavenia chránených území, prístupných jaskýň a medzinárodne významných území s cieľom vytvorenia podmienok pre generovanie vlastných príjmov z mäkkých foriem cestovného ruchu.

9.3.3 V praxi uplatniť výber vstupného do vybraných chránených území s účelovým využitím týchto zdrojov na starostlivosť o chránené územia, aj so zapojením miestnych obyvateľov.

9.3.4 Budovať verejno-súkromné partnerstvá s obcami, podnikateľským sektorom a mimovládnyimi organizáciami pri rozvoji mäkkých foriem cestovného ruchu a získavania príjmov.

9.3.5 Podporovať ochranu prírody a krajiny na obciach cez prístupné štátne zdroje a fondy, efektívne využívať Environmentálny fond pre prírodu a krajinu v záujme obcí a zainteresovanej verejnosti.

9.3.6 Vytvárať inovatívne mechanizmy financovania starostlivosti o les s cieľom podpory udržiavania a obnovy mimoprodukčných ekosystémových služieb, ktoré poskytujú lesy a zvýšiť zainteresovanosť obhospodarovateľov a vlastníkov poľnohospodárskej a lesnej pôdy na realizácii záujmov a dosiahnutia cieľov ochrany prírody a krajiny prostredníctvom intenzívnejšej a efektívnejšej komunikácie a zabezpečenia pokrytia finančných potrieb spolupráce medzi súkromným a štátnym sektorom s pomocou mimorozpočtových nástrojov (projekty).

9.3.7 Zladiť dotačné politiky v oblasti poľnohospodárstva, lesného hospodárstva, vodného hospodárstva a energetiky s politikou ochrany prírody a krajiny, upraviť podmienky a vytvoriť ekonomické nástroje na revitalizáciu a tvorbu krajiny.

9.3.8 Podporovať daňovú reformu v oblasti životného prostredia napr. formou tzv. zelenej dane v chránených územiach povinnou pre podnikateľské subjekty využívajúce danosti chráneného územia,

platby za ekosystémové služby, „zelené“ lotérie, zbierky a dobrovoľné platby a iné inovatívne formy podpory ochrany prírody a krajiny.

10. Trvalo udržateľné využívanie prírody a krajiny

Strategický cieľ 10.1 Podpora ochrany prírody a tvorby krajiny ako prostriedku pre udržiavanie a zlepšovanie zdravotného stavu a blahobytu obyvateľov

Opatrenia:

10.1.1 Zohľadňovať ochranu prírody a krajiny pri potrebe vykonania hodnotenia vplyvov na verejné zdravie na národnej a regionálnej úrovni, ako jedného z faktorov, ktorý do značnej miery ovplyvňuje kvalitu životného prostredia obyvateľov.

10.1.2 Zabezpečiť rozvinutie medzinárodnej kampane *Zdravé chránené územia zdraví ľudí* na Slovensku a spolupráce so sektorom zdravotníctva, výskumnými inštitúciami, s obcami, samosprávnymi orgánmi, s mimovládny sektorom a so zdravotnými poisťovňami.

10.1.3 Podporovať ochranu a vytváranie parkov, zelených plôch a mokradí v urbanizovanom prostredí na podporu biodiverzity i ľudského zdravia.

10.1.4 Podporovať vytváranie miest pre fyzické aktivity návštevníkov chránených území, vrátane sprístupňovania vhodných lokalít pre zdravotne postihnutých (bezbariérové chodníky a lokality).

10.1.5 Vo vybraných jaskyniach vytvárať podmienky pre výkon speleoterapie, resp. ozdravovacích klimatických pobytov v jaskyniach vrátane spolupráce so zdravotníckymi zariadeniami.

Strategický cieľ 10.2 Podpora životnej úrovne obyvateľov prostredníctvom ochrany prírody a krajiny a trvalo udržateľného hospodárenia pri zabezpečení relevantných príspevkov a kompenzácií

Opatrenia:

10.2.1 Rešpektovať celoeurópske trendy súvisiace s hospodárskym oživením chudobných horských regiónov a vzdialených oblastí prostredníctvom rozvoja tzv. lokálnych ekonomík, ktorý predpokladá vytvorenie priestoru pre návrat ekonomicky aktívneho obyvateľstva do týchto regiónov.

10.2.2 Vytvárať podmienky na podporu vytvárania pracovných príležitostí a inovatívnych príjmových mechanizmov v širšom spektre oblastí trvalo udržateľného rozvoja so zapájaním súkromného sektora, poskytnúť možnosti zamestnania miestnych obyvateľov v chránených územiach.

10.2.3 Podporovať rôzne formy trvalo udržateľného regionálneho rozvoja nielen v chránených územiach, ale aj mimo chránených území, najmä tradičné formy hospodárenia v krajine a agroturistiku ako zdroj pre trvalo udržateľný rozvoj regiónov, s plným zainteresovaním obcí, samospráv a zainteresovanej verejnosti na dotknutých obciach na vytváranie projektov a aktivít a podporovať ich realizáciu cez štátne prostriedky a zdroje.

10.2.4 Riešiť koordináciu a limity poľovného a rybárskeho využívania chránených území pre udržanie populácií vzácných a ohrozených druhov zveri a rýb a zosúladienie s kategóriami chránených území.

10.2.5 Pri využívaní poľovníctva a rybárstva ako ekonomickej aktivity presadzovať uplatňovanie Európskej charty o poľovníctve a biodiverzite a ďalších medzinárodných noriem a programov do poľovného hospodárenia a rybolovu.

10.2.6 Zabezpečiť certifikáciu pre organické produkty a označenie regionálnych produktov (labelling) a služieb pochádzajúcich z chránených území alebo z ich okolia a zo zachovalých častí krajiny.

10.2.7 Podporovať mäkké formy cestovného ruchu v chránených územiach a v hodnotných častiach krajiny ako miestnej ekonomickej základne a v súlade so záujmami vlastníkov, správcov a užívateľov pozemkov vytvárať podmienky pre primerané a diverzifikované rekreačné využívanie chránených a cenných území tam, kde je to vhodné a prijateľné z hľadiska ochrany biodiverzity a krajinej diverzity.

10.2.8 Podporovať aktivity na propagovanie a sprístupnenie aj málo známych oblastí a urobiť ich prístupnými pre návštevníkov, sprostredkovať hodnoty menej významných krajín so špecifickými hodnotami, podporovať budovanie tematických trás a ich infraštruktúry, sprístupniť a chrániť významné vyhlídkové body (viewpoint) s charakteristickými panoramatickými pohľadmi a zabezpečiť pritom ochranu významných častí krajiny tak, aby cestovný ruch neznižoval ich hodnotu, vytvárať nové informačné zdroje o hodnotách krajiny, možnosti ich návštevy a pobytu v prístupných oblastiach.

10.2.9 Podporovať spoluprácu s verejnou správou a miestnymi obyvateľmi a rôznymi subjektmi v rámci národne a medzinárodne chránených území (napr. biosférických rezervácií Programu UNESCO Človek a biosféra MaB, geoparkov a i.) ako jedného z nástrojov národného a regionálneho rozvoja pri zachovaní prírodných hodnôt.

10.2.10 Dopracovať metodické postupy a efektívne využiť ekonomické nástroje na náhradu za obmedzenie bežného obhospodarovania, vyplývajúcich zo zákazov a iných podmienok ochrany prírody a krajiny formou nájmu, výkupu pozemkov, zámeny pozemkov alebo finančnej náhrady, s využitím finančného mechanizmu s prehľadom kapacity a využívania jeho zdrojov.

11. Informácie a poznanie

Strategický cieľ 11.1 Systematický multidisciplinárny výskum poskytujúci a doplňujúci poznatky pre potreby orgánov a organizácií ochrany prírody a implementáciu medzinárodných záväzkov

Opatrenia:

11.1.1 Zabezpečiť účasť vedy a výskumu na zlepšovaní stavu poznania a vedomostí o druhoch, biotopoch, neživej prírode, chránených územiach, o ich význame, stave a trendoch, vhodných manažmentových opatreniach, o ekosystémových službách, inovatívnych ekonomických nástrojoch a o následkoch úbytku a poškodenia biodiverzity a široké sprístupnenie výsledkov.

11.1.2 Vytvoriť a podporovať podmienky pre základný a aplikovaný výskum pre ochranu prírody a krajiny, ktorý bude o. i. podkladom pre adaptívny manažment, cielenú starostlivosť o druhy a príslušnú zmenu legislatívy, zabezpečiť konzistentné zbieranie, vyhodnocovanie a reportovanie údajov o biodiverzite a ich sprístupňovanie verejnosti pokiaľ je to vhodné a zabezpečiť ich využívanie v rozhodovacom procese.

11.1.3 Podporovať aplikovaný výskum pre potreby ochrany prírody vytvorením vlastného výskumného pracoviska pri ŠOP SR.

11.1.4 Výskum živých a neživých zložiek jaskynných ekosystémov, hydrologický a hydrochemický monitoring jaskýň, ako aj monitorovanie chiropterofauny zamerať najmä na sprístupnené jaskyne, na jaskyne svetového dedičstva a na zvlášť významné a ohrozené jaskyne, zabezpečiť prieskum, výskum a speleologickú dokumentáciu jaskýň v činných kameňolomoch; na základe inventarizačných výskumov spracovať kategorizáciu jaskýň podľa miery ich ohrozenia a stability jaskynných geosystémov, aktualizovať dokumentáciu o nesprístupnených jaskyniach, ktoré sú vyhlásené za národné prírodné pamiatky, v prípade potreby upraviť ochranné opatrenia.

Strategický cieľ 11.2 Dostatočná údajová základňa pre kvalifikované rozhodnutia orgánov a organizácií a informovanie verejnosti

Opatrenia:

11.2.1 Dobudovať a udržiavať Komplexný informačný monitorovací systém (ďalej len „KIMS“) v rámci ŠOP SR, vytvoriť centrálny databázový informačný systém pre problematiku druhov CITES, na sústreďovanie, sprístupňovanie a sprostredkovanie relevantných informácií o invázných druhoch, rozvíjať geografický informačný systém o jaskyniach (polohopis jaskýň na Slovensku, digitálne meračská dokumentácia a priesktorové databázy o najvýznamnejších jaskyniach na Slovensku) a ďalšie databázy a mechanizmy na sústreďovanie, sprístupňovanie a sprostredkovanie relevantných informácií v oblasti ochrany a manažmentu ekosystémov, ochrany prírody a krajiny.

11.2.2. Budovať a zlepšovať databázu chránených území Slovenska (Štátny zoznam osobitne chránených častí prírody SR), doplniť o územia medzinárodného významu, dobudovať databázu jaskýň D-Speleo podľa ich významu a ohrozenosti a databázu/katalóg chránených a významných stromov.

11.2.3 Zabezpečiť správnu a úplnú registráciu chránených častí prírody SR v katastri nehnuteľností, jaskyne vyznačiť na katastrálnych mapách podľa priority ich významu.

Strategický cieľ 11.3 Udržanie systému monitoringu druhov a biotopov európskeho významu, monitoringu invázných nepôvodných druhov a zavedenie monitoringu chránených území

Opatrenia:

11.3.1 Zabezpečiť kontinuálny a dlhodobý monitoring druhov a biotopov európskeho významu a národného významu, ako aj monitoring účinnosti vykonávaných manažmentových opatrení na ich podporu aktualizáciou a vylepšovaním KIMS.

11.3.2 Zaviesť systematické mapovanie a monitoring šírenia invázných druhov rastlín a živočíchov a účinnosti opatrení.

11.3.3 Zabezpečiť monitoring chránených území založený na sledovaní rozlohy biotopov, rozšírení a ohrození druhov a populačných trendoch a na ňom založiť adaptívny manažment .

Oblasť C. Komunikácia, výchova, vzdelávanie a spolupráca

12. Environmentálna výchova, vzdelávanie, participácia, osвета

Strategický cieľ 12.1 Zlepšenie vzťahu verejnosti k ochrane prírody, zvýšenie povedomia a podpory pre zachovanie a ochranu prírody a krajiny, vedomostí o druhovej a ekosystémovej diverzite a o možnostiach jej zachovania a obnovy

Opatrenia:

12.1.1 Vytvoriť a realizovať informačnú a komunikačnú stratégiu v oblasti ochrany prírody a krajiny a ochrany biodiverzity (podrobnú na lokálnej úrovni).

12.1.2 Podstatne zintenzívniť osvetovú činnosť v oblasti ochrany prírody ako významnú investíciu do budúcnosti a trvalej udržateľnosti na Slovensku a v Európe a kvality života obyvateľov.

12.1.3 Zlepšiť spoluprácu s vlastníkmi a užívateľmi pozemkov, súkromným sektorom, obcami, zapájať a spolupracovať s verejnosťou na úrovni samospráv, mimovládnych organizácií a aktivistov pri zabezpečení podpory, zainteresovanosti a postojov verejnosti pre ochranu prostredia a starostlivosť o krajinu, prírodné a kultúrne hodnoty, prispievať k inšpiračným akciám na podporu miestneho pozitívneho vedomia (identity) a vzťahu ku krajine.

12.1.4 Zvýšiť informovanosť miestnych obyvateľov o hodnotách, koncepciách a význame ochranných opatrení na ich území, podporovať samosprávne orgány obcí pri šírení potreby ochrany prírody na miestnej úrovni a jej zapájanie sa do ochrany prírody a krajiny, podporovať realizačné opatrenia iniciované miestnym obyvateľstvom a obcami, finančnou stimuláciou, súťažami (Cena za krajinu, Cena Natura 2000 a i.).

12.1.5 Podporovať a propagovať novú etiku, životný štýl a ekonomické aktivity v súlade s prírodou na základe kultúrnej identity príslušných komúní, udržiavania tradičných spôsobov kultúry pri spravovaní prírodných zdrojov.

12.1.6 Podporovať informačné, vedecké a vzdelávacie aktivity, organizovať spoločenské stretnutia s občanmi s hľadáním primeraných východísk.

Strategický cieľ 12.2 Zlepšenie účinnosti environmentálnej výchovy a vzdelávania

12.2.1 Zabezpečiť funkčný systém environmentálnej výchovy zameranej na ochranu prírody a krajiny na Slovensku, zvýšiť efektívnosť environmentálnej výchovy uplatňovaním pútavejších a modernejších foriem a programov výchovy a vzdelávania, zážitkového učenia, interaktívnych pomôcok, zavádzať inovatívne a kreatívne postupy pri výchove k ochrane prírody, vrátane on-line platforiem a sociálnych sietí, so zapojením mimovládnych organizácií a iných enviro-výchovných zariadení a čerpaním zo skúseností aj zahraničných odborníkov a inštitúcií.

12.2.2 Rozvinúť intenzívnu kampaň pre vytváranie vzťahu k prírode a krajine, uvedomovanie si ich hodnôt a významu a spôsoboch a cestách na ich ochranu a trvalo udržateľné využívanie, zapojiť všetky sektory spoločnosti do kampane, otvoriť celospoločenskú diskusiu.

12.2.3 V organizáciách ochrany prírody a životného prostredia vytvoriť podmienky pre tvorbu a realizáciu programov výchovy a vzdelávania v teréne pre rôzne cieľové skupiny, prípravu metodických pomôcok, pre aktívnu účasť verejnosti na praktických ochranárskych aktivitách, vypracovať jednotnú ponuku enviro-výchovných programov, akcií a súťaží.

12.2.4 Zamerať špecifické programy výchovy a vzdelávania na znevýhodnené skupiny obyvateľov s napojením na sociálne programy zamerané na tieto komunity.

12.2.5 Zabezpečiť popularizáciu vedeckých poznatkov z oblasti ochrany prírody a krajiny a ich sprístupnenie širšej verejnosti.

12.2.6 Zefektívniť spoluprácu s Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu SR, podporovať vytváranie miestnych partnerstiev medzi školami a organizačnými zložkami štátnej ochrany prírody a zabezpečiť skvalitnenie fungovania škôl z hľadiska trvalej udržateľnosti.

12.2.7 Zabezpečovať komplexne mimoškolskú neformálnu výchovu a vzdelávanie prostredníctvom osvedčených enviro-výchovných programov, zamerať sa na systematickú výchovu detí predovšetkým zážitkovou formou vykonávanou priamo v prírodnom prostredí.

12.2.8 Vytvoriť grantový program pre finančnú podporu projektov environmentálnej výchovy (v minulosti Enviroprojekt).

12.2.9 Dobudovať materiálnu základňu pre realizáciu výchovy k ochrane prírody v chránených územiach, vo vstupných areáloch sprístupnených jaskýň, v múzeách s prírodovedným zameraním, lesníckych objektoch a pod. v spolupráci rôznych subjektov.

12.2.10 Podporovať a rozvíjať existujúce zariadenia (informačné strediská ochrany prírody, ekocentrá, Škola ochrany prírody vo Varíne, lesnícke objekty, vstupné areály sprístupnených jaskýň) a budovať nové zariadenia v chránených územiach s ponukou aktivít environmentálnej výchovy a vzdelávania, obnoviť existujúce informačné strediská pri jaskyniach, vybaviť jednotlivé organizačné útvary didaktickou, výpočtovou a audiovizuálnou technikou a postupne vytvárať a dobudovať centrá environmentálnej výchovy a vzdelávania na jednotlivých organizačných zložkách ŠOP SR.

12.2.11 Zabezpečiť rekonštrukciu existujúcich náučných chodníkov a náučných lokalít a naďalej sprístupňovať jaskyne ako nové náučné lokality ochrany prírody a budovať interaktívne náučné zariadenia v prírode, vrátane vytvárania podmienok pre bezbariérový prístup do vybraných lokalít.

12.2.12 Vypracovať a zaviesť do praxe systém sprievodcovských služieb v národných parkoch a iných chránených územiach do roku 2018 a skvalitniť sprievodcovské služby v sprístupnených jaskyniach ako formu environmentálnej výchovy a vzdelávania a získavania príspevku na financovanie chránených území, aj so zapojením miestnych obyvateľov.

12.2.13 Posilňovať právne povedomie na všetkých úrovniach.

Strategický cieľ 12.3 Zvýšenie účinnosti pôsobenia na verejnosť prostredníctvom masmédií, rozšírenia edičnej činnosti.

Opatrenia:

12.3.1 Zatraktívniť webové stránky venované ochrane prírody a krajiny za účelom popularizácie vedeckých poznatkov a ich sprístupnenie širšej verejnosti.

12.3.2 Rozvíjať viaceré formy komunikácie s verejnosťou – vytvoriť systém pravidelného poskytovania a zverejňovania informácií - tlačové správy, výstupy, multimediálne výstupy, relácie v masmédiách, stretnutia, jednorazové a opakované akcie, uplatniť súťaže návrhov pre realizáciu enviro-výchovných programov a produktov a uplatniť nové technológie pre sprostredkovanie informácií verejnosti.

12.3.3 K významným environmentálnym dňom realizovať každoročne vzdelávacie podujatia a aktivity na celoslovenskej úrovni a zabezpečiť im primeranú medializáciu.

12.3.4 Zabezpečiť vydávanie publikácií, najmä časopisov a zborníkov, vytvárať podmienky pre zvyšovanie úrovne a periodicity publikácií a umožniť prípravu a vydávanie neperiodických odborných publikácií a populárno-náučných publikácií v ochrane prírody a krajiny, zabezpečiť vydávanie informačných a propagačných materiálov – filmov, interaktívnych CD pre výučbu, letákov, brožúr, kníh a i. pre verejnosť.

13. Program vzdelávania zamestnancov ochrany prírody, budovanie kapacít

Strategický cieľ 13.1 Zlepšenie personálnych a odborných kapacít pre výkon ochrany prírody a krajiny

Opatrenia:

13.1.1 Posilniť orgány a organizácie ochrany prírody a krajiny pre zabezpečenie kvalitného a včasného výkonu činností i implementácie projektov a čerpania fondov.

13.1.2 Zaviesť systém permanentného vzdelávania, profesionálneho rozvoja a školení (vrátane jazykovej prípravy) pre inštitúcie (vrátane štátnej správy, prokuratúry, inšpekcie, štátnej veterinárnej a potravinovej správy a i.) a jednotlivcov s využitím najnovších poznatkov, najlepšej praxe a zručností v celej oblasti ochrany prírody, trvalo udržateľného rozvoja a zapájania ostatných sektorov, spoločnosti, návštevníkov chránených území - ako integrálnu súčasť bežnej činnosti a plánov hlavných úloh orgánov a organizácií ochrany prírody, územného plánovania, lesného hospodárstva, poľnohospodárstva, vodného hospodárstva, školstva, polície, súdnictva a i.

13.1.3 Vytvoriť vzdelávacie stredisko v rámci organizácie ochrany prírody a krajiny s využitím skúseností z medzinárodných programov a projektov na naplnenie štandardov pre kompetentných pracovníkov v ochrane prírody a krajiny s udeľovaním certifikátov.

13.1.4 Zlepšiť prípravu študentov pre prax pri starostlivosti o prírodné zdroje na všetkých stupňoch škôl, vzdelávanie pedagógov a študijné programy, výučba ochrany prírody by mala okrem biologického a ekologického základu obsahovať aj predmety zamerané na manažérske a komunikačné zručnosti, praktický manažment a ekologickú etiku, s nevyhnutným prepojením na prax a činnosť v teréne.

13.1.5 Využívať rôzne metódy a nástroje budovania kapacít (tréningy, školenia, učebné osnovy, metodické podujatia, prednášky, konferencie, workshopy, exkurzie, študijné pobyty a výmenné pobyty zamestnancov, odborná prax, elektronické vzdelávanie a i.), vrátane produkovania vzdelávacích materiálov pre individuálne štúdium, pre rôzne sektory.

13.1.6 Zabezpečiť preklad, distribúciu a sprístupnenie medzinárodných štandardov pre kompetencie a kvalifikáciu zamestnancov v ochrane prírody, vydaných príručiek na zlepšenie ochrany a manažmentu druhov, biotopov a území, inovatívne a diverzifikované financovanie chránených území a i. (napr. metodické usmernenia Európskej komisie, Rady Európy / Bernského dohovoru, príručiek k hodnoteniu ekosystémových služieb v chránených územiach, výstupy z projektov atď.).

13.1.7 Spracovať návrh štandardizácie a registrácie pracovných pozícií a pracovných náplní pri výkone ochrany prírody v centrálnych registroch a štatistikách v oblasti zamestnania.

14. Spolupráca a koordinácia s orgánmi ochrany prírody, stráž prírody

Strategický cieľ 14.1 Skvalitnenie štátnej správy ochrany prírody

Opatrenia:

14.1.1 Preniesť časť kompetencií štátnej správy vo veciach ochrany prírody a krajiny v národných parkoch/chránených krajinných oblastiach na organizáciu ochrany prírody.

14.1.2 Metodicky pomáhať obciam pri výkone štátnej správy na úseku ochrany drevín, odstraňovania invázií druhov a starostlivosti o chránené územia.

14.1.3 Podporovať transparentnosť a boj proti korupcii na všetkých úrovniach rozhodovania a výkonu ochrany prírody.

Strategický cieľ 14.2 Vytvorenie fungujúcej a efektívnej stráže ochrany prírody

Opatrenia:

14.2.1 Vytvoriť podmienky pre zabezpečenie zvýšeného rešpektu terénnych pracovníkov, posilniť počet strážcov chránených území na úroveň porovnateľnú s okolitými a vyspelými krajinami, zvyšovať úroveň strážnej služby prostredníctvom pravidelného vzdelávania, školení a kurzov pre strážcov a členov stráže prírody, stráž prírody riešiť aj v spolupráci s obcami a orgánmi samospráv.

14.2.2 Obnoviť speleologickú strážnu službu, zamerať sa na významné, často atakované a verejnosti prístupné jaskyne, dosiahnuť optimalizáciu počtu členov okolo 50 – 60 strážcov a zabezpečiť ich priebežné doškolenie.

14.2.3 Vytvoriť stabilný finančný mechanizmus na financovanie stráže prírody a profesionálnych strážcov.

Strategický cieľ 14.3 Skvalitnenie komunikácie a spolupráce so samosprávnymi orgánmi a verejnosťou

Opatrenia:

14.3.1 Prehĺbiť a intenzifikovať komunikáciu a spoluprácu s verejnou správou, zástupcami obcí a dotknutou verejnosťou, najmä pri formulovaní a riešení stretov záujmov a pri podpore rozvoja ochrany katastra obcí alebo intravilánov v súlade so záujmami ochrany prírody a krajiny, zaviesť účinné inštitucionálne a finančné mechanizmy na podporu rozvoja subsidiárnej ochrany prírody a krajiny a vzťahu obcí a verejnosti k nej, zvyšovať atraktivitu obcí v chránených územiach alebo v ich bezprostrednom kontakte.

14.3.2 Zabezpečiť pravidelnú a efektívnu spoluprácu a zapájanie samospráv a miestnych akčných skupín pri príprave a realizácii projektov a zámerov na všetkých úrovniach inštitúcií ochrany prírody a krajiny.

15. Spolupráca s podnikateľským sektorom

Strategický cieľ 15.1 Zapojenie užívateľov pozemkov, súkromného a podnikateľského sektora do aktivít a projektov ochrany prírody a krajiny

Opatrenia:

15.1.1 Skvalitniť spoluprácu a motivačné zapojenie užívateľov pozemkov do problematiky ochrany prírody.

15.1.2 Vypracovať zásady a pravidlá pre komunikáciu a vzájomne výhodnú spoluprácu s podnikateľským sektorom a zapájať ho do aktivít a projektov ochrany prírody a krajiny.

15.1.3 Nadviazať na Európsku platformu pre podnikateľskú sféru a biodiverzitu¹³, informovať o cieľoch a možnostiach zapájania a podporiť vytvorenie národnej platformy.

15.1.4 Vo väčšej miere využívať certifikačné schémy pre produkty a služby priateľské k životnému prostrediu a platby za ekosystémové služby.

15.1.5 Informovať súkromnú a podnikateľskú sféru o ďalších dobrovoľných schémach, iniciatívach a projektoch (napr. Európska charta trvalo udržateľného cestovného ruchu v chránených územiach¹⁴, Prírodné statky – Wildlife Estates¹⁵ a i.).

16. Bilaterálna/cezhraničná spolupráca, medzinárodná spolupráca

Strategický cieľ 16.1 Posilnenie a budovanie efektívnej cezhraničnej spolupráce

Opatrenia:

16.1.1 Zabezpečiť úzku spoluprácu so susednými krajinami pri ochrane a starostlivosti o cezhraničné chránené územia (vrátane spoločných programov starostlivosti) a spoluprácu a výmenu skúseností v rámci medzinárodných sietí v rámci Európskej únie (Natura 2000), EUROPARC Federation, Karpatskej sústavy

¹³ The European Business and Biodiversity Platform (B@B)

http://ec.europa.eu/environment/biodiversity/business/index_en.html

¹⁴ The European Charter for Sustainable Tourism in Protected Areas, <http://www.european-charter.org/home/>

¹⁵ <http://www.wildlife-estates.eu/>

chránených území, Karpatskej iniciatívy pre mokrade, DANUBEPARKS, NOBANIS, medzinárodné siete pre environmentálnu výchovu a i.

16.1.2 Zabezpečiť spoločné riešenia pri plánovaní a výstavbe dopravnej a sídelnej infraštruktúry s cieľom ochrany migrujúcich druhov, najmä veľkých šeliem.

16.1.3 Zabezpečiť výmenné návštevy a študijné pobyty v územiach s cieľom zoznámiť sa s praktickými postupmi pri ochrane území a druhov, výmeny skúseností a informácií.

16.1.4 Zabezpečiť efektívnu spoluprácu pri realizácii spoločných cezhraničných projektov, využiť nové výzvy na predkladanie projektov v rámci finančných mechanizmov cezhraničnej spolupráce.

16.1.5 Zabezpečiť vzájomnú harmonizáciu legislatívnych a ekonomických opatrení a postavenia správ chránených území, poskytnúť finančné prostriedky na úlohy súvisiace s plnením bilaterálnych dohôd (finančné prostriedky na služobné cesty, vykonávanie praktickej ochrany v cezhraničných chránených územiach, vykonávanie spoločného monitoringu, organizovanie spoločných podujatí, enviro-výchovných aktivít, vydávanie spoločných periodík) a zjednodušiť proces operatívneho schvaľovania služobných ciest pre cezhraničnú spoluprácu v organizácii ochrany prírody.

Strategický cieľ 16.2 Plnenie medzinárodných záväzkov SR pri ochrane prírody a krajiny

Opatrenia:

16.2.1 Vytvoriť podmienky pre aktívnu participáciu pri tvorbe a pre dôslednú implementáciu medzinárodného práva, *Aquis communautaire*, medzinárodných dohovorov a programov v oblasti ochrany prírody, ku ktorým SR pristúpila.

16.2.2 Prenášať do právnej praxe a výkonu všetky prijaté dokumenty na úrovni Európskej únie a medzinárodných dohovorov a programov a ich zdieľanie a presadzovanie.

16.2.3 Zabezpečiť dôslednú ochranu a starostlivosť o lokality svetového dedičstva UNESCO, lokality s udeleným Európskym diplomom, o mokrade medzinárodného významu (ramsarské lokality), medzinárodne významné podzemné priestory pre netopiere a lokality v sieti najvýznamnejších lokalít pre migráciu vodných vtákov (Critical Sites Network) v úzkej spolupráci s vlastníkmi a užívateľmi pozemkov, vrátane opatrení na príslušnú kompenzáciu majetkovej ujmy či zvýšených nákladov na starostlivosť v prípade potreby.

16.2.4 Zabezpečiť plnenie osobitných stratégií a akčných plánov prijatých a pripravovaných pre implementáciu jednotlivých dohovorov na národnej úrovni.

16.2.5 Zabezpečiť primeranú účasť SR na všetkých relevantných zasadnutiach orgánov a pracovných/ expertných skupín na úrovni EÚ a medzinárodných dohovorov, ktorými je SR viazaná.

16.2.6 Aktívne sa zapájať do činnosti a iniciatív medzinárodných organizácií a sietí zameraných na ochranu prírody a krajiny.

16.2.7 Podporiť spoluprácu a rozvojovú pomoc menej rozvinutým krajinám, ktorá je v prospech biodiverzity a ochrany prírody.

Oblasť D. Inštitucionálne zabezpečenie ochrany prírody v SR

17. Inštitucionálne kapacitné zabezpečenie, organizačná štruktúra

Strategický cieľ 17.1 Stabilné inštitucionálne zabezpečenie a pôsobenie organizácií ochrany prírody a krajiny na základe nezávislosti, odbornosti, vedeckých poznatkov a viaczdrojového financovania, posilnenie kvality, kvalifikovanosti a obnovenie dôveryhodnosti a kreditu inštitúcií ochrany prírody

Opatrenia:

17.1.1 Vytvárať podmienky pre diverzifikáciu zabezpečenia a zodpovednosti za ochranu prírody, aktívne zapájanie občanov, neštátnych subjektov, samospráv a vlastníkov pozemkov do ochrany prírody a do rozhodovania.

17.1.2 Zvýšiť a zlepšiť kapacity rôznych orgánov a organizácií pre presadzovanie práva v oblasti medzinárodného obchodu s ohrozenými druhmi voľne žijúcich živočíchov a rastlín (CITES), zefektívniť kontrolnú činnosť.

17.1.3 Realizovať výkup a výmenu pozemkov v územiach s vyšším stupňom ochrany a zabezpečiť ich správu prostredníctvom odbornej organizácie ochrany prírody a krajiny.

17.1.4 Prehodnotiť postavenie, optimalizovať štruktúru a personálne vybavenie organizácie ochrany prírody na základe analýzy zameranej na efektívne zabezpečenie výkonu ochrany prírody podľa zákona o ochrane prírody a krajiny a ekonomické modely financovania chránených území a sprístupnených jaskýň, posúdiť postavenie odbornej organizácie ochrany prírody a krajiny ako verejnoprávnej (nie príspevkovej) inštitúcie so samostatnými subjektmi zabezpečujúcimi integrovanú starostlivosť o chránené územia a s dobudovaním vlastného vedeckého a expertného zázemia pre ochranu prírody a pre vybrané prírodovedné oblasti výskumu.

17.1.5 Zriadiť resp. obnoviť poradné alebo koordinačné inštitúty pri správach chránených území so zastúpením obcí, samospráv, zástupcov vlastníkov pozemkov v chránených územiach, podnikateľov a štátnej správy na zlepšenie súčinnosti pri presadzovaní ochrany prírody vo verejnom záujme.

17.1.6 Posilniť organizačné zložky organizácie ochrany prírody najmä v oblastiach starostlivosti o neživú prírodu, komunikácie, environmentálnej výchovy a vzdelávania, edičnej činnosti, cezhraničnej a medzinárodnej spolupráce, výskumu, strážnej služby, sprievodcovskej činnosti a služieb pre návštevníkov a verejnosť a zaistenia bezpečnosti návštevníkov podzemí a ich materiálne a technické vybavenie a infraštruktúru.

18. Legislatíva, daňové opatrenia a stimuly, medzisektorové vzťahy

Strategický cieľ 18.1 Zlepšenie legislatívnych opatrení

Opatrenia:

18.1.1 Aplikovať odporúčania OECD (2011) z prehľadu environmentálnej výkonnosti Slovenskej republiky¹⁶.

18.1.2 Vypracovať nový zákon o ochrane prírody zohľadňujúci vývoj a nové trendy so zjednodušením systému ochrany prírody a priblížením občanom.

18.1.3 Zoznamy ohrozených druhov a biotopov vo vyhláske k zákonu o ochrane prírody a krajiny aktualizovať na základe vypracovaných červených zoznamov druhov a biotopov.

18.1.4 Vypracovať právnu analýzu pre zavedenie novej kategórie spôsobu využívania pozemku „chránený pôdny fond“ (pozemok ochrany prírody - okrem poľnohospodárskej pôdy, lesných pozemkov, vodných plôch a ostatných plôch) za účelom zabezpečenia cieľov ochrany prírody a vzťahoval by sa na ne zákon o ochrane prírody a krajiny, zabezpečil by sa jasný účel a prehľadnejšia kontrola.

18.1.5 Zabezpečiť účinné prostriedky pre riešenie interakcií človeka s voľne žijúcimi živočíchmi spôsobujúcimi škodu záujmom človeka s dôrazom na prevenciu, zosúladiť všetky aspekty týkajúce sa nahlasovania, komisionálneho šetrenia a úhrady škôd spôsobených chránenými živočíchmi, skrátiť a zjednodušiť správne konanie a riešiť úhradu škôd aj pri poškodzovaní majetku, v prípade šeliem ohrozujúcich zdravie obyvateľov dotknutých regiónov zahrnúť do programov starostlivosti o živočíchy aj aktívny manažment chráneného druhu s cieľom minimalizovania konfliktných situácií a udržania populácie v priaznivom zdravotnom stave, čo sa týka počtu, pohlavnej a vekovej štruktúry.

18.1.6 Prehĺbiť spoluprácu rezortov pri vytváraní/zosúladení legislatívnych noriem a metodických postupov/usmernení (MPRV SR, MŽP SR, MV SR, MDVRR...), zosúladiť právne predpisy na úseku ochrany prírody, poľovníctva, lesníctva, rybárstva a poľnohospodárstva tak, aby nedochádzalo k prekrytiu alebo rozporu právneho režimu pri chránených druhoch živočíchov, pritom hľadať také spôsoby odstránenia nesúladu, ktoré jednostranne neznemožnia napĺňanie poslania iných rezortov.

18.1.7 V zákone o ochrane prírody a krajiny, resp. v stavebnom zákone zabezpečiť účinnú ochranu hydrických a terestriálnych biokoridorov (migračných koridorov) definovaných v procese mapovania a v ÚSES.

18.1.8 Zákomom o ochrane prírody upraviť kategórie chránených území, ktoré by boli bližšie medzinárodnej kategorizácii, zabezpečiť účinnú ochranu geologických a geomorfologických útvarov na Slovensku a tiež definíciu a ochranu krajiny a krajinného rázu, ktorá by bola aplikovateľná a vymožitelná v praxi.

18.1.9 Legislatívne doriešiť prechod členov stráže prírody z okresných úradov v sídle kraja na organizačné útvary ŠOP SR (novelou zákona o ochrane prírody a krajiny alebo prijatím zákona o Stráži prírody Slovenskej republiky) a posilniť oprávnenia a povinnosti stráže prírody.

18.1.10 Zabezpečiť účinné nástroje proti environmentálnej kriminalite.

Strategický cieľ 18.2 Podpora riešení založených na ekosystémoch v rôznych sektoroch

Opatrenia:

¹⁶ http://www.minzp.sk/files/informacie/narodny-workshop/epr_slovakia_final_slovak.pdf

18.2.1 Vo verejnej politike, stimuloch, nástrojoch a zárukách, ktoré pomáhajú pri zastavení úbytku biodiverzity, zmierňovaní klimatickej zmeny a reagovaní na klimatickú zmenu, znižovaní rizika a dopadu katastrof, zlepšovaní potravinovej bezpečnosti a dostatku vody a podpore zdravotného stavu a životnej úrovne obyvateľstva presadzovať riešenia založené na prírode/ekosystémoch a prírodných procesoch.

Prílohy